

Kirje: Komission vastaus Euroopan oikeusasiamiehen tietopyyntöön (OI/3/2003/JMA)

Kirjeenvaihto - 03/03/2004

Kanteluasia OI/3/2003/JMA - **Tutkittavaksi otetut kantelut, pvm** 19/11/2003 -

Päätökset, pvm 04/07/2007

03-03-2004 **YLEISTÄ**

Komissio asettaa suuren painoarvon vammaisten yhtäläisten mahdollisuuksien edistämiseksi ja pyrkii toimillaan erityisesti välttämään vammaisten - sekä kansalaisten että henkilöstönsä kuuluvien - syrjinnän. Komissio myöntää, että vammaisten oikeutta osallistua täysimääräisesti kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan on edistettävä vielä lisää, ja pyrkii siksi edelleen tekemään parannuksia tällä alalla, erityisesti lisätäkseen vammaisten osuutta komission henkilöstöstä.

Komissio on viimeksi kuluneina vuosina toteuttanut erityisesti useita aloitteita sen varmistamiseksi, että yhtäläisten mahdollisuuksien periaate toteutuu käytännössä komission henkilöstön vammaisten ja niiden henkilöiden osalta, jotka osallistuvat palvelukseenottomenettelyihin. Nämä aloitteet sisältävät sekä lainsäädännöllisiä että muita ehdotuksia.

Lainsäädäntöehdotukset koskevat henkilöstösääntöjen tarkistamista. Tämä monimutkainen ja aikaa vievä prosessi on nyt viimeistelyvaiheessa. Muut ehdotukset kattavat vammaisten esittämien erityistarpeiden huomioon ottamisen kilpailuissa, vammaisten työhönottoon liittyvien toimintaohjeiden hyväksymisen ja tiettyjen asiakirjojen toimittamisen pistekirjoituksena.

Komission tavoitteena on helpottaa vammaisten asemaa palvelukseenottomenettelyissä ja tarvittaessa tarjota henkilöstönsä jäsenille, jotka olivat vammaisia tullessaan komission palvelukseen tai jotka vammautuvat työsuhteensa aikana, mukautettuja työjärjestelyjä ja vastaavat mahdollisuudet urakehitykseen kuin muulle virkamieskunnalle.

Euroopan oikeusasiamies esitti komissiolle kaksi konkreettista kysymystä, jotka koskevat

- komission toteuttamia tai suunnittelemissa toimia sen varmistamiseksi, ettei vammaisia syrjitä toimielimissä
- kyseisten toimien hyväksymisaikataulua.

Komissio vastaa seuraavasti:

A. Toteutetut toimet

Henkilöstösäännöt 1. Vammaan perustuvan syrjinnän kieltäminen

Komissio on osana uudistusprosessia esittänyt henkilöstösääntöihin muutoksia laajentaakseen niiden soveltamisalaa niin, että niissä otetaan huomioon kaikki EY:n perustamissopimuksen 13 artiklassa tarkoitetut syrjintäperusteet. Muutoksiin sisältyy selkeä oikeudellinen periaate, joka kieltää kaikenlaisen, muun muassa vammaisuuteen perustuvan syrjinnän (tarkistettujen henkilöstösääntöjen 1d artiklan 1 kohta).

2. Vammaisuuden määrittely

Lisäksi ehdotetussa lainsäädännössä, joka neuvoston on määrä hyväksyä ennen 1. toukokuuta 2004, määritellään 'vammaisuus' ja veloitetaan nimittävät viranomaiset toteuttamaan kaikki henkilöstön pyytämät kohtuulliset erityisjärjestelyt eli niin sanotut kohtuulliset mukautukset. Kohtuulliset mukautukset ovat järjestelyitä, jotka eivät aseta kohtuutonta raskautta nimittävälle viranomaiselle (tarkistettujen henkilöstösääntöjen 1d artiklan 4 kohta).

3. Kohtuulliset mukautukset

Kohtuullisten mukautusten avulla vammaiset voivat työskennellä tasa-arvoisemmasta lähtökohdasta työtovereihinsa nähden, koska tehtyjen järjestelyiden on määrä edistää käytännössä vammaisten palvelukseenottoa ja urakehitystä.

4. Käänteinen todistustaakka

Syrjintää koskevien valitusten osalta komissio on tarkistetuissa henkilöstösäännöissä siirtänyt todistustaakan pois henkilöiltä, jotka katsovat oikeuksiaan loukatun yhtäläisen kohtelun periaatteen soveltamatta jättämisen takia (ks. 1d artiklan 5 kohta). Jos vammainen henkilö toimittaa alustavaa näyttöä siitä, että häntä on syrjitty vammaisuuden perusteella, on toimielimen asiana osoittaa, ettei yhtäläisen kohtelun periaatetta ole rikottu.

EPSOn kautta tapahtuva palvelukseenotto

EPSO tiedottaa komission työpaikoista aikaisempaa paremmin ja kohdennetummin. Tavoitteena on herättää kiinnostusta mahdollisissa vammaisissa hakijoissa ja vakuuttaa heille, ettei vammaisuus ole komissiossa työskentelyn este. Komissio pyrkii myös varmistamaan, että sen verkkosivut ovat helposti saatavilla, ja auttaa kilpailun läpäisseitä vammaisia löytämään sopivan työpaikan. Komission eri yksiköiden välisen työryhmän puitteissa perustettu erityistyöryhmä on laatinut raportin näkövammaisten mahdollisuuksista osallistua palvelukseenottomenettelyihin.

Ennakoivan lähestymistavan soveltaminen vammaisten palvelukseenottoon

EPSOn kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti henkilöstön ja hallinnon pääosastolle tiedotetaan kilpailun läpäisseistä, jotka ovat ilmoittaneet, että heillä on vamma, joka vaatii erityisjärjestelyitä palvelukseenottomenettelyn aikana. Näin henkilöstön ja hallinnon

pääosasto voi soveltaa ennakoivaa lähestymistapaa vammaisten palvelukseen ottamiseen.

Rakennuksiin pääsy ja niissä liikkuminen

Infrastruktuuri- ja logistiikkatoimisto (OIB) teki henkilöstön ja hallinnon pääosaston 52 rakennuksesta vuonna 2002 tekemän tutkimuksen perusteella päätelmiä jatkossa toteutettavista parannustoimista ja sisällytti ne työohjelmaansa. Rakennuksia on jo muutettu monin tavoin, kuten parantamalla pysäköintimahdollisuuksia, mukauttamalla hätäuloskäyntejä ja sisäänkäynnin portaita sekä asentamalla automaattisesti avautuvia ovia, vammaisille tarkoitettuja käymälöitä ja (vaakasuoria) ovenkahvoja.

Lisäksi standardirakennuksen rakennusselitystä koskevan komission asiakirjan (*Manuel des normes applicables à l'Immeuble Type*) uusi versio, jota parhaillaan ollaan hyväksymässä, sisältää sisäiset säännöt rakennuksiin pääsystä ja niissä liikkumisesta, hätäevakuoinnista ja saniteettitiloista, jotka mainitaan vammaisten työhönottoon liittyvissä toimintaohjeissa. Komissio sitoutuu myös tekemään korjauksia taatakseen, että vammaiset pääsevät komission rakennuksiin ja voivat liikkua niissä esteettömästi.

Kaikilla näillä toimilla olisi voitava parantaa merkittävästi kaikkien komission tiloja käyttävien henkilöiden liikkumista, olivatpa he vierailijoita tai komission henkilöstön jäseniä. Komissio tunnustaa, että tehtäväsarkaa on vielä jäljellä ja että komission tiloihin pääsyn ja niissä liikkumisen parantaminen on edelleen ensisijainen tavoite.

Asiakirjojen saatavuus

Jotta osana uudistusprosessia laaditut tärkeimmät asiakirjat olisivat paremmin näkövammaisten saatavilla, komission uudistusta koskevasta valkoisesta kirjasta ja vammaisten työjärjestelyiden parantamista koskevasta neuvotteluasiakirjasta on laadittu pistekirjoitusversiot. Niihin voi tutustua komission keskuskirjastossa ja yhteisen tulkkaus- ja konferenssipalvelun kirjastossa Centre Albert Borchette -rakennuksessa.

Lisäksi komissio hyväksyi syyskuussa 2001 tiedonannon " eEurope 2002: Julkisen sektorin verkkosivujen ja niiden sisällön saavutettavuus ", jonka tavoitteena on tehdä verkkosivuista ikääntyneiden ja vammaisten kannalta helpompikäyttöisiä. Hyväksymällä tämän tiedonannon ja panemalla täytäntöön sen sisältämät toimet komissio on rohkaissut muita toimielimiä ja jäsenvaltioita toimimaan samoin tällä alalla.

Työ EUROPA-sivuston saattamiseksi vaatimustenmukaisuustason A mukaiseksi on jo alkanut. Sivuston on määrä täyttää verkon saavutettavuutta koskevassa WAI-hankkeessa (*Web Accessibility Initiative*) määriteltyjen, kansainvälisesti hyväksytyjen verkkosisällön saavutettavuutta koskevien suuntaviivojen tärkeysluokan 1 kaikki tarkistuspaikat. Tämä vie kuitenkin aikaa, koska sivusto sisältää runsaat miljoona sivua. Käytännön syistä komissio päätti mukauttaa ainoastaan uudet sekä muutettavat tai päivitettävät verkkosivut. Tästä syystä sivut, jotka on jo arkistoitu tai jotka laadittiin EUROPA-sivuston alkuvaiheessa, eivät tule olemaan täysimääräisesti saatavilla.

Osa EUROPA-palvelimen pääsivuista (kuten EUROPA-sivuston ja Euroopan komission kotisivut) täyttävät jo vaatimustenmukaisuustason 'A' vaatimukset. Näillä sivuilla on tunnus, joka osoittaa, että sivu on vaatimustenmukainen ja että jotkin sivuista on suunniteltu saavutettavuutta ajatellen.

Tarkistetut toimintaohjeet

Samanaikaisesti henkilöstösääntöjen uudistamisen ja EPSOn toiminnan kohdentamisen kanssa komissio ja muut toimielimet ovat tarkistaneet vuonna 1998 hyväksytyjä vammaisten työhönottoon liittyviä toimintaohjeita.

Tarkistustyö aloitettiin, koska muutamat ehdotetuista henkilöstösääntöjen muutoksista (ks. edellä) korvaavat vuonna 1998 annettujen toimintaohjeiden säännöksistä muun muassa vammaisuuden ja kohtuullisen mukautuksen määritelmät. Lisäksi vuonna 1998 annettuihin toimintaohjeisiin sisältyi vammaisten hakijoiden ikärajaa koskeva poikkeus, jota ei enää tarvita, koska ikärajat on poistettu. Tarkistustyön päätteeksi komissio hyväksyi 25. marraskuuta 2003 uudet vammaisten työhönottoon liittyvät toimintaohjeet (1) .

Tarkistettujen toimintaohjeiden tarkoituksena on ottaa vammaiset paremmin huomioon erityisesti toimintaohjeiden täytäntöönpano- ja seurantamenettelyihin. Henkilöstön jäsenet, joita asia koskee suoraan, on tärkeää ottaa mukaan näihin menettelyihin, jotta he voivat osallistua käytännön toimintaan toimintaohjeiden täytäntöönpanon ja seurannan varmistamiseksi.

Toimintaohjeissa käsitellään seuraavia aihealueita:

- - **Työhön liittyvät järjestelyt** : Pyydetyistä erityisjärjestelyistä päätettäessä otetaan huomioon henkilön erityistarpeet, ja yleensä pyynnöt toteutetaan.
- - **Palvelukseen ottaminen** : Palvelukseenottamis- ja valintamenettelyjä mukautetaan sen varmistamiseksi, että vammaiset hakijat eivät joudu muita huonompaan asemaan.
- - **Ura** : Kun vammaisen hakija on varallaololuettelossa, hän voi hyötyä asiantuntijaneuvoista toimen saamiseksi. Palvelukseen ottamisen jälkeen vammaisilla virkamiehillä on oikeus kehittää täysimääräisesti kykyjään esimerkiksi osallistumalla koulutukseen.
- - **Työympäristö** : Kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin ryhdytään sellaisten fyysisten ja teknisten ympäristöesteiden poistamiseksi, joita vammaiset henkilöstön jäsenet voivat kohdata.
- - **Tiedotus ja tietoisuuden lisääminen** : Toimintaohjeista tiedotetaan koko henkilöstölle. Kursseja, joissa käsitellään yksityiskohtaisesti vammaisuuteen liittyviä kysymyksiä, suunnataan niille, joita asia erityisesti koskee.
- - **Seuranta** : Olennainen tekijä näiden toimintaohjeiden täytäntöönpanossa on niiden toteutuksen jatkuva seuranta, jolla varmistetaan, että ohjeiden soveltamiseen tähtäävät

parannetut menettelyt otetaan käyttöön kaikilla tasoilla, myös palvelukseenottamismenettelyissä ja virkamiehen koko uran aikana.

Toimintaohjeet ovat saatavilla kaikilla 11:llä Euroopan unionin virallisella kielellä seuraavan hyperlinkin kautta

http://ec.europa.eu/dgs/personnel_administration/human_resources_fi.htm#114

Toimintaohjeet ovat saatavilla myös pistekirjoituksena.

Myös muut toimielimet osallistuivat kuulemismenettelyyn uusien toimintaohjeiden kehittämiseksi, joten niiden odotetaan hyväksyvän toimintaohjeet soveltuvin osin omien menettelyidensä mukaisesti.

Toimintaohjeiden hyväksymisestä lähtien sekä uusia henkilöstösääntöjä että uusia toimintaohjeita sovelletaan kaikissa toimielimissä.

B. Aikataulu

Henkilöstösäännöt

Euroopan komissio hyväksyi henkilöstösääntöjen muutokset virallisesti 18. marraskuuta 2003. Ehdotus on toimitettu neuvostolle lopullista hyväksyntää varten, ja uusien henkilöstösääntöjen odotetaan tulevan voimaan 1. toukokuuta 2004.

Toimintaohjeet

Toimintaohjeet ovat olleet voimassa siitä päivästä lähtien, jona komissio hyväksyi ne (25. marraskuuta 2003). Toimintaohjeiden täytäntöönpanon varmistamiseksi komissiossa pääjohtajia on pyydetty tekemään vuonna 2004 alustavana toimena työntekijöidensä keskuudessa kyselytutkimus perustietojen keräämiseksi komissiossa työskentelevistä vammaisista. Kyselytutkimukset perustuvat toimintaohjeiden osioon 8 (seuranta). On ehdotettu, että vammaisten henkilöstön jäsenten määrää koskevista kerätyistä tiedoista julkaistaan nimetön tilastoraportti.

Toimintaohjeiden tehokkuuden jatkuva seuranta on olennainen osa niiden täytäntöönpanoa. Näin voidaan parantaa asiaa koskevien menettelyiden soveltamista kaikilla tasoilla koko virkamiesuran ajan palvelukseen ottamisesta lähtien.

Komissio vakuuttaa oikeusasiamiehelle, että se ottaa myös jatkossa vammaisten erityistarpeet huomioon uudistaessaan henkilöstöpolitiikkaansa. Henkilöstön kokoonpanon on kuvastettava yhteiskunnan monimuotoisuutta, ja komission on voitava hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla kaikkia sen käytettävissä olevia voimavaroja.

Oikeusasiamiehen esittämään edellä mainittuja toimia koskevaan tietopyyntöön vastaamisen lisäksi komissio haluaa antaa lisätietoja vammaisten oppilaiden huomioon ottamisesta Eurooppa-kouluissa. Komissio kuitenkin korostaa, että vastuu Eurooppa-kouluista kuuluu johtokunnalle, jossa komissio on edustettuna vain yhdellä

äänellä.

C. Eurooppa-koulut

Opetusjärjestelyt

Eurooppa-koulut hyväksyivät vuonna 1999 erityisopetusta tarvitseville oppilaille tarkoitetun opetusohjelman, jossa otetaan oppimisvaikeuksien lisäksi huomioon myös useimmat oppimishäiriöt ja fyysiset vammat. Ohjelmassa korostetaan oppilaan ottamista mukaan kouluelämään mahdollisimman laajasti. Vaikka joitakin erityisoppitunteja voidaankin pitää luokkahuoneen ulkopuolella, useimmat oppitunnit pidetään kuitenkin luokkahuoneissa. Luokanopettajan lisäksi opetusta ohjaa erityisopettaja, joka toimii oppilaan avustajana.

Oppilaan kykyjen ja tarpeiden pohjalta räätälöitävästä opetusohjelmasta päätetään kunkin erityisopetusta tarvitsevan oppilaan osalta erikseen koulun rehtorin, opettajien, vanhempien ja yleensä myös lääketieteen asiantuntijan kesken. Keskustelujen tuloksena tehdään sopimus, jossa määritellään kunkin sopimuspuolen tehtävät. Sopimus on uusittavissa vuosittain ja mukautettavissa oppilaan edistymisen mukaan. Koska kukin tapaus käsitellään erikseen, vammaisille tarjottaville järjestelyille ei aseteta talousarviossa yksittäisiä rajoituksia.

Erytisopetusta tarvitsevien oppilaiden edistymisen arviointiin ja seurantaan kuuluu oppiaineiden ja yleisen opintosuunnitelman karsimisen ja/tai mukauttamisen ohella tarvittaessa myös erityisjärjestelyitä, jotka voivat olla pienimuotoisia, kuten lisääjän myöntäminen kokeiden suorittamiseen tai koepapereiden laatiminen suuremmalla kirjaskoolla, taikka huomattavampia, kuten tietokoneen antaminen oppilaan käyttöön, avustajan järjestäminen paikalle kirjaamaan ylös oppilaan vastaukset tai mahdollisuus kokeen suorittamiseen suullisesti. Oppilaan edistymistä mitataan suhteessa hänen omiin tavoitteisiinsa eikä koko luokan tavoitteisiin. Erytisopetusta tarvitseva oppilas voidaan siirtää seuraavalle luokalle yhdessä luokkatovereidensa kanssa, vaikka hän ei tarkasti ottaen olisikaan suorittanut kouluvuottaan vaatimusten mukaisesti. Tällä ja noudattamalla luokkaan integroitumisen periaatetta varmistetaan oppilaan sosiaalinen kanssakäynti ikäistensä kanssa.

Erytisopetusta saavien oppilaiden määrä kasvaa joka vuosi samassa tahdissa kuin opetusohjelmaa sovelletaan ja se saa julkisuutta. Opetusohjelman kehitystä seurataan tiiviisti. Vuoden 1999 opetusohjelman tarkistettu versio on parhaillaan Eurooppa-koulujen johtokunnan käsiteltävänä, ja se on määrä hyväksyä myöhemmin keväällä. Se sisältää useita hyviä käytänteitä, jotka perustuvat yksittäisten koulujen saamiin kokemuksiin.

Esteetön liikkuminen koulun tiloissa

Monet Eurooppa-kouluista on rakennettu ottaen huomioon henkilöt, joilla on fyysisiä vammoja, tai niitä on mukautettu myöhemmin heidän tarpeisiinsa. Uusimmissa tai viimeksi mukautetuissa rakennuksissa (kolmessa Brysselissä sijaitsevassa Eurooppa-koulussa sekä Luxemburgissa ja Alicantessa sijaitsevissa Eurooppa-kouluissa) on noudatettu viimeksi annettuja vammaisten esteettömälle liikkumiselle asetettuja standardeja. Myös useimmat muista Eurooppa-kouluista ovat tehneet uudistuksia vanhojen rakennusten rakenteen asettamissa rajoissa, mutta hissejä ei kuitenkaan vielä ole kaikissa Eurooppa-kouluissa.

Vastuu Eurooppa-koulun rakennuksista ja niiden ylläpidosta kuuluu jäsenvaltiolle, jonka alueella Eurooppa-koulu sijaitsee. Komissio voi kuitenkin pyytää asiaa koskevia kansallisia viranomaisia varmistamaan, että kaikkia rakennuksia mukautetaan asianmukaisesti. Komissio aikookin tehdä näin seuraavassa Eurooppa-koulujen johtokunnan kokouksessa, joka pidetään huhtikuussa 2004.

(1) K(2003) 4362, 25.11.2003.